

Zkušební okruhy

Bakalářská státní zkouška – obor kulturní antropologie

Okruhy jsou určeny studentům bakalářského studia oboru kulturní antropologie na Katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF UP a jsou orientačním podkladem pro přípravu na státní závěrečnou zkoušku.

Okruhy k bakalářským SZZ:

- Člověk a kultura
- Historie antropologického myšlení
- Metody a techniky antropologického výzkumu

A. Člověk a kultura

---

1. **Koncept kultury** (typologie a vývoj konceptu kultury, jeho kritika, typologie kulturní změny)
2. **Kulturní ekologie** (kulturní evoluce, způsoby obživy – lovci a sběrači, zahradnické kultury, pastevectví, rozvinuté zemědělství)
3. **Politická antropologie** (acefalické společnosti, kmenové uspořádání, náčelnictví; funkcionalistické, procesuální a aktérské přístupy)
4. **Ekonomická antropologie** (formalisté vs. substantivisté, dar, reciprocita a redistribuce, peníze a systémy výměny; světový systém)
5. **Společnost a sociokulturní procesy** (enkulturace, sociální struktura, stratifikace, sociální skupiny)
6. **Jedinec a společnost** (status, role, normy a hodnoty, instituce a sociální kontrola, sociální vztahy)
7. **Etnicita a nacionalismus** (eticita, národ, rasa, kategorizace druhých, skupinový konflikt)
8. **Descendenční a alianční teorie příbuzenství** (typy descendance, descendenční skupiny)
9. **Manželství a rodina** (typy rodiny, kompenzace za nevěstu, věno, postmaritální rezidenční pravidla)
10. **Příbuzenské systémy a pojmy** (typy příbuzenských systémů a jejich principy)
11. **Lingvistická antropologie** (lingvistický relativismus, fylogeneze a ontogeneze jazyka, variace jazyka v prostoru)
12. **Jazyk a obraz světa** (konceptualizace barev, čísel, prostoru, příbuzenských vazeb)
13. **Definice, klasifikace a kategorizace náboženství** (substanciální, funkcionální a symbolické definice, třídění náboženství, posvátné a profánní)
14. **Směry a přístupy v antropologii náboženství** (evolucionismus, funkcionalismus, strukturalismus, symbolická antropologie, psychologie náboženství)
15. **Mýtus a rituál** (M. Eliade, A. van Gennep, V. Turner, C. Geertz, C. Bell, R. Rappaport, R. Schechner)

16. Teorie biologické evoluce (Ch. Darwin, W. Hamilton, R. Trivers, S. J. Gould, spor o biologický a kulturní determinismus)

17. Rasa a rasismus (vznik a vývoj pojmů rasa a rasismus, kritika jejich relevance)

Literatura:

BOUKAL, T. *Ekologická antropologie: kapitoly z dějin oboru*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012.

ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008.

ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus*. Praha: Slon, 2012.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013.

LEWELLEN, T. C. *Political Anthropology. An Introduction*. Westport: Praeger, 2003.

PADEN, W. E. *Bádání o posvátnu: náboženství ve spektru interpretací*. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

PALS, D. L. *Osm teorií náboženství*. Praha: ExOriente, 2015.

PARKIN, R. *Kinship*. Oxford: Blackwell Publishing, 1997.

POKORNÝ, J. *Lingvistická antropologie: Jazyk, kultura a mysl*. Praha: Grada, 2010.

SALZMANN, Z. *Jazyk, kultura a společnost*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1997.

SKUPNIK, J. *Antropologie příbuzenství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010.

SOUKUP, M. *Kultura*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011.

B. Historie antropologického myšlení

- 1. Klasický evolucionismus** (E. B. Tylor, L. H. Morgan, J. G. Frazer)
- 2. Difuzionismus a americký historismus** (F. Boas, C. Wissler, W. H. R. Rivers, A. C. Haddon)
- 3. Funkcionalismus a strukturální funkcionalismus** (B. Malinowski, A. R. Radcliffe-Brown, E. E. Evans-Pritchard)
- 4. Osobnost a kultura a konfiguracionismus** (E. Sapir, M. Mead, R. Benedict, A. L. Kroeber)
- 5. Neoevolucionismus** (L. A. White, J. Steward, E. Service, M. Sahlins)
- 6. Kulturní ekologie a kulturní materialismus** (R. Rappaport, M. Harris)
- 7. Strukturální antropologie** (C. Lévi-Strauss, E. Leach)
- 8. Symbolická a interpretativní antropologie** (V. Turner, M. Douglas, D. Schneider, C. Geertz)
- 9. Kritická a postmoderní antropologie** (J. Clifford, P. Rabinow, G. Marcus, V. Crapanzano)
- 10. Antropologie globalizovaného světa** (G. Marcus, A. Appadurai, A. Tsing)

Literatura:

BARNARD, A. *History and Theory in Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

MOORE, J. *Visions of Culture*. Walnut Creek: Altamira Press, 2012.

SOUKUP, M. *Antropologie a Melanésie*. Praha: Karolinum, 2013.

SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál, 2000.

C. Metody a techniky antropologického výzkumu

---

1. **Kvantitativní a kvalitativní přístupy v antropologickém výzkumu**
2. **Kvalita v kvalitativním výzkumu** (validita, důvěryhodnost, reflexivita, triangulace)
3. **Terénní výzkum – etnografie** (kulturní šok, fáze antropologického terénního výzkumu, vztahy v terénu, terénní deník a jeho součásti)
4. **Zakotvená teorie** (induktivní přístup k teorii, teoretická citlivost, teoretická saturace, analýza v zakotvené teorii)
5. **Biografický, narativní a fenomenologický design** (životní příběh, kritické momenty, žánr vyprávění, dvojitá hermeneutika)
6. **Případová studie** (volba případu a jeho vymezení, typický a kritický případ, vícečetné případové studie)
7. **Etika v antropologickém výzkumu** (informovaný souhlas, anonymizace, reciprocita, etická dilemata)
8. **Od plánu výzkumu k výzkumné zprávě** (výzkumné otázky, volba designu a technik sběru dat, hermeneutický kruh a výzkumný proces)
9. **Rozhovor, pozorování** (typy rozhovorů, osnova a vedení rozhovoru, rapport, probing, druhy pozorování, výhody a nevýhody techniky)
10. **Analýza dat** (otevřené kódování – tvorba kódů, kódovací poznámky, memoing, konstantní komparace, tvorba kategorií a hledání vztahů mezi nimi)

Literatura:

BERNARD, H. R. *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches*. Lanham, New York, Toronto, Oxford: Altamira Press, 2006.

CHENAIL, R. J. Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě? In *Biograf*, 15-16, 1998, s. 29-37.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2012.

ŘIHÁČEK, T. – ČERMÁK, I. – HYTYCH, R. a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

SILVERMAN, D. *Ako robiť kvalitatívny výskum. Praktická príručka*. Bratislava, Ikar, 2005.

SOUKUP, M. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum, 2014.

STRAUSS, A. – CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

ŠVAŘÍČEK, R. – ŠEĎOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007.